

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

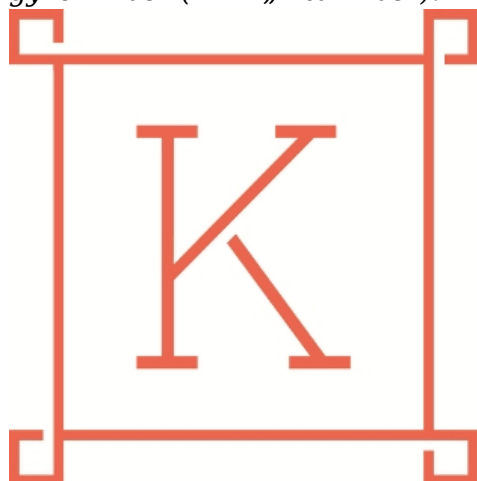
Kornelijus Platelis “Kam mums tie menininkai?”

2018-05-08

Kovo 21 d. Lietuvos kompozitorių sąjungoje vyko Lietuvos meno kūrėjų asociacijos (LMKA) konferencija. Šį kartą ji buvo dviejų dalių – procedūrinės ir teorinės, pastaroji vadinosi „Muzika: sąsąskos su kitais menais“. Procedūrinė dalis, žinoma, gali atrodyti nuobodokai, bet joje paprastai kalbama apie svarbius visai laisvųjų menininkų bendruomenei ir visoms meno kūrėjų status turinčioms organizacijoms, priklauso jos LMKA ar ne, rūpimus klausimus. Kadangi LMKA vienija skirtingų meno sričių kūrėjų organizacijas, tų klausimų bendras vardiklis dažniausiai – socialinė-mokestinė menininkų aplinka. Tad ir šį kartą kalbėjome apie tai, priėmėme dvi rezoliucijas tikėdamiesi, kad valdžia jas bent perskaitys. Pirmąją pareiškėme pageidavimą, kad menininkai, dirbantys pagal individualios veiklos pažymą ir dažnai gaunantys nedideles pajamas, galėtų dalyvauti Meno kūrėjų socialinės apsaugos programoje prie Kultūros ministerijos. Juk šitaip juos diskriminuoti nėra sąžininga. O jeigu jų pajamos pakankamos, kad jie būtų drausti nuo minimalaus mėnesinio atlyginimo, tai juk minėtai programai – jokios naštos. Ši programa ir 2017 metais padidėjo lyginant su 2016-aisiais. Ta pačia rezoliucija siūlome optimizuoti menininkų mokesčių sistemą ir mokesčius nuo autorinių sutarčių prilyginti individualios veiklos mokesčiams. Nes mums nesuprantama, kodėl gyventojų, gaminančių serijinius gaminius ir teikiančių buitines paslaugas, mokestinė aplinka turi būti palankesnė, bet diskriminacinė vienkartinis originalius meno kūrinius kuriančiųjų atžvilgiu. Mokesčių nuo pajamų pagal autorines sutartis diferencijavimas, remiantis tuo, ar menininkas dirba pagal darbo sutartį, ar ne, mūsų nuomone, taip pat neturi pagrindo, nes autorine veikla jis užsiima ne darbo metu. Kadangi meno kūrėjai pajamas pagal autorines sutartis gauna iš juridinių asmenų, kurių buhalterijos, mokėdamos autorinius atlyginimus, turi kūrėjus identifikuoti, išskaityti mokesčius ir teikti ataskaitas, joms nebūtų sunku mokant atlyginimus pagal autorines sutartis išskaičiuoti skaičiuoklių nurodomus tuos 16,765 % ar 17,465 % (jei papildomai kaupiama pensija savo lėšomis) ir pervesti mokesčius, kam priklauso. Paprasta programėlė VMI galėtų identifikuoti tuos, kurių metinės pajamos iš autorinių sutarčių pasiekė 20 000 eurų ribą, ir uždėti jiems prievolę deklaruoti pajamas kaip ir dirbantiems pagal individualios veiklos pažymą. Pajamas turėtų deklaruoti ir tie, kurių dokumentais pagrįstos veiklos sąnaudos didesnės nei 30 %. Taip didelei meno kūrėjų daliai dėl kelių autorinių sutarčių per metus nebereikėtų eikvoti laiko ir jėgų sudėtingai buhalterijai, valstybė iš karto gautų jai priklausančius mokesčius, sistema taptų lengviau, tad ir pigiau administruojama, o mokestinė socialinio ir sveikatos draudimo bazė padidėtų, nes menininkams ir jų kūrybos užsakovams nebereikėtų ieškoti kitų atsiskaitymo būdų, menininkai ramiai

galėtų atsidėti pagrindiniam savo užsiėmimui – kūrybai. Taip pat priimta rezoliucija, raginanti pagaliau pradėti vykdyti 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos priimtą direktyvą 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo, numatančią, kad už kopijavimą asmeniniais tikslais autoriai turi gauti deramą atlygį, jį ir gautų visi autoriai, kuriems jis priklauso. Vienokias ar kitokias rezoliucijas priiminėjame kasmet. Jos padeda mums patiems identifikuoti savo siekius ir dėl jų susitarti. Kartais į jas valdžia atsižvelgia, bet dažniausiai – ne. Pavyzdžiui, rezoliuciją dėl meno kūrėjų mokesčių rašėme ir pernai, tačiau reikalai nepajudėjo. Nors gal kiek ir bandė judėti. Kultūros ministrė sudarė darbo grupę mokestinės aplinkos problemoms kultūros sektoriuje nagrinėti ir jai vadovauti paskyrė viceministrą. Mes užpildėme ministerijos prašomą formą ir į darbo grupę delegavome savo atstovą, bet grupė veikti taip ir nepradėjo, o viceministras pasitraukė. Dabar šį klausimą kuruoti paskirtas kitas darbuotojas, tad tikėkimės, kad su pavasariu ledai pajudės. Nebuvo atsižvelgta ir į mūsų siūlymą, kad įsigaliojus Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų įstatymui, visų meno kūrėjų statusą turinčių organizacijų, veikusių iki Valstybinio socialinio draudimo įstatymo įsigaliojimo 1991-06-01, tęsusių anksčiau įsikūrusių organizacijų veikl ir vėliau įgijusių meno kūrėjų organizacijos statusą, nariai turėtų būti traktuojami vienodai ir jų darbo stažas skaičiuojamas lygiai taip pat, kaip Rašytojų, Dailininkų, Kompozitorių, Kinematografininkų sąjungų narių, t. y. siūlėme ne vardyti organizacijas, o nustatyti, kad stažas iki 1991-06-01 turi būti skaičiuojamas visiems meno kūrėjo statusą turintiems asmenims, nuo pirmosios publikacijos iki minėtos datos viešai skelbusiems savo kūrybą. Galbūt tai svarbu nedideliame menininkų skaičiui, bet svarbu ypač tiems, kurie dabar sulaukia pensinio amžiaus. O dar svarbiau – visus traktuoti vienodai. Į šį mūsų kreipimąsi Socialinės apsaugos ir darbo ministerija atsakė neigiamai, teisindamasi minėtų 4 organizacijų narių „teisėtais lūkesčiais“ ir taip tarsi teigdama, kad sovietinė sistema dar ir dabar tebėra „teisėta“. 2016 m. konferencijoje taip pat priėmėme panašias rezoliucijas dėl mokesčių, dėl socialinės menininkų, dirbančių pagal individualios veiklos pažymą, apsaugos ir dėl privalomo meno kūrinių įsigijimo visuomenės lėšomis statomuose objektuose (2 % nuo sąmatinės vertės). O štai į mūsų 2013 metų rezoliuciją dėl laisvųjų profesijų atstovų teisių diskriminavimo pajamų mokesčių srityje šiemet tarsi buvo atsižvelgta – „laisvųjų profesijų“ nebeliko, o mokesčių dydis priklauso nuo pajamų. Geriau vėliau negu niekad. Antroje konferencijos dalyje „Muzika: sąsąuka su kitais menais“ nekalbėta apie tai, kaip, pavyzdžiui, dainoje gražiai dera muzika ir „žodžiai“, o aptarta meno ir menininko vieta visuomenėje, jų indėlis ugdant kūrybingumą ir to kūrybingumo reikšmė kultūros plėtrai, mokslo ir technologijų inovacijoms, verslo konkurencingumui, socialinei gerovei, edukacijos kokybei ir pagaliau politikai. Pranešimus skaitė Kompozitorių sąjungos pirmininkas Mykolas Natalevičius, Muzikų sąjungos prezidentė Audronė Žigaitytė-Nekrošienė, muzikologas Edvardas Šumila. Keičiasi tiek meno, tiek paties menininko vaidmens visuomenėje suvokimas. Mokslas, verslas, sociologija, edukologija vis labiau pripažįsta meno svarbą ir jaučia būtinybę pasitelkti menus ir jų kūrėjus, o šie tampa vis atviresni visuomenės poreikiams. Meno ir su juo susijusio kūrybiškumo poreikis didės laisvėjant visuomenei, daugelį rutininių darbų perimant automatiniais mechanizmams. Ar menai netaps taikomieji, vykdantys tik kokius nors užsakymus? Ar visuomenė nepradės tenkintis menais, kuriamais išmaniųjų mašinų? Tokios ateities leidžia nesitikėti vertybiniai iššūkiai, į kuriuos vienaip ar kitaip, teigdamas, neigdamas ir neretai prieštaraudamas sau emociškai

reaguoja menininkas. Ar tokiems procesams įmanoma užprogramuoti mašiną? Bent jau kol kas – dar ne. Ji perdegtų nuo vidinių prieštaravimų, kuriuos žmogus vis dėlto pakelia. Diskusijose grįžta prie žemiškesnių, kasdieniškesnių dalykų. Dar nedaug mūsų mokslo ar verslo įstaigų samdo menininkus, kad jie pasiūlytų „kitoki“, kad ir iš pirmo žvilgsnio keistoką, požiūrį į jų sprendžiamas problemas. Kol kas menininkai gali būti efektyviausiai išnaudojami ugdymo procese. Jie tai įrodė 2012–2014 m. mums vykdant projektą „Aukštosios kultūros impulsai mokyklai“ (AKIM). Sulaukėme gero tiek mokyklų, tiek valdžios institucijų įvertinimo. Ir toliau siūlome savo paslaugas, bet, regis, dabartinės valdžios jos nedomina. Panaši patirtis kaupiasi kartu su viešąja įstaiga „Pilietiškumo, demokratijos ir teisės programų centras“ ir kitais partneriais toliau Rytų Lietuvoje vykdant projektą „Gyvenu laisvai“. Jam karštai pritaria visos valdžios institucijos, bet finansavimas pernai sumažėjo perpus. Kodėl? Meno kūrėjų ir visų lygių švietimo įstaigų bendradarbiavimas, mūsų įsitikinimu, turi tapti pastovus ir ne projektinis, pagrįstas edukacinių užsiėmimų laiko ir finansinėmis galimybėmis. Žinoma, mokykloms turi būti suteikta galimybė rinktis, kokių užsiėmimų ir menininkų pageidauja, tačiau meno kūrėjų organizacijos galėtų suformuoti pasiūlymų paketą, kaip jau yra darę. Kita vertus, daugiau iniciatyvos galėtų rodyti ir pačios švietimo įstaigos, bent jau tos pačios geriausios, kuriose ugdymo procesas nėra formalus. *„Literatūra ir menas“*, 2018-04-20 Nr. 3656 Gyčio Norvilo nuotrauka: Gintarė Černiauskaitė. #NeNormalus: asmenybių standartizavimas. Iš parodos „Mokslas ir gyvenimas“ (VDA „Titanikas“).

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA